

FOTODYNAMISK TERAPI

För behandling av aktiniska keratoser,
basaliom och Bowens sjukdom med
Metvix[®] (metylaminolevulinat)

Information för utdelning av behandlande sjukvårdspersonal.

Hudcancer är den cancerform som ökar snabbast i Sverige enligt Socialstyrelsens rapporter.* Behovet av att upptäcka skadorna i tid, behandla effektivt samt förebygga nyutveckling är därför stort. I denna broschyr kan du lära dig mer om aktiniska keratoser, basalcancers (BCC, basaliom) och Bowens sjukdom (skivepitelcancer in situ) samt om fotodynamisk terapi som behandlingsmetod.

*Socialstyrelsen rapport januari, 2014

<http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2014januari/hudcancerdencancerformsomokarmest>

Aktiniska keratoser, basaliom och Bowens sjukdom

Aktinisk keratos

Aktinisk keratos är en typ av cellförändring som enstaka gånger kan utvecklas till skivepitelcancer. Det är en lindrig cellstörning i huden orsakad av ultraviolett (UV) ljus under längre tid. Förändringarna uppstår framför allt på solbelysta hudytor och är oftast röda till färgen med små hårda fjällbildningar. Vanligast är att man till en början har en eller ett par aktiniska keratoser, men det är inte ovanligt att det med åren kan bli en stor ansamling i solbelastade områden.

Aktiniska keratoser ger många gånger upphov till klåda och irritation i huden och ibland även sårigheter. De är huvudsakligen ofarliga men kan i vissa fall utvecklas till skivepitelcancer som är en allvarligare form av hudcancer. Eftersom man inte vet vilka aktiniska keratoser som har risk att utvecklas är det bra att behandla dem i tid.

Basaliom (eller basalcellscancer)

Basaliom är en mycket vanlig hudcancerform. Exponering av UV-strålning är en viktig faktor för dess uppkomst. Vanliga områden för uppkomst av basaliom är huvud, hals, ansikte och bål.

Det finns olika typer av basaliom: Den **nodulära** varianten liknar mest en upphöjd, hudfärgad vårta som ibland kan blöda. **Ytliga (superficiella)** basaliom är oftast eksemliknande med till en början en "rödfnasig" fläck som sedan även kan bli sårig.

Har man väl fått ett basaliom löper man en större risk att få nya förändringar. Tumören ger dock i princip aldrig upphov till dottersvulster utan den växer långsamt och lokalt i huden. Basaliomet förstör dock huden och omgivande vävnad varför det är viktigt att ta bort den innan den vuxit för djupt.

Bowens sjukdom och skivepitelcancer

Det finns två stadier av skivepitelcancer. I ett tidigt stadium växer canceren ytligt i överhuden och har inte hunnit sprida sig ner i läderhuden. Det kallas skivepitelcancer in situ eller Bowens sjukdom. Det andra stadiet av skivepitelcancer växer ner i läder- och underhuden och kan sprida sig med dottersvulster. Denna form kallas invasiv skivepitelcancer.

Exponering för UV-strålning är en viktig faktor för dess uppkomst och drabbade områden är därför oftast ansiktet, på den kala delen av hjässan eller på oversidan av händerna. Bowens sjukdom ter sig som en långsamt växande rodnad, fjällande fläck.

Aktiniska keratoser

Basaliom (basalcellscancer)

Bowens sjukdom (skivepitelcancer in situ)

Bilder från Mikael Tarstedt,
överläkare Karlskoga lasarett

Vad är fotodynamisk terapi?

Fotodynamisk terapi (eller PDT, photodynamic therapy) kan användas för att behandla såväl aktiniska keratoser som basaliom och Bowens sjukdom.

Behandlingen innebär att en kräm innehållande metylaminolevulinat smörjs över det drabbade området och efter ca 3 timmar belyses detsamma med rött ljus under cirka 10 minuter. Det behövs vanligtvis 1–2 behandlingstillfällen.

Hur fungerar fotodynamisk terapi?

Vid behandling med fotodynamisk terapi med Metvix (metylaminolevulinat) förstörs enbart de skadade cellerna som avses att behandlas medan frisk hud inte skadas. Därmed uppnås oftast ett mycket bra kosmetiskt resultat och terapiformen lämpar sig därför bra för hudförändringar i kosmetiskt känsliga områden såsom ansikte, bröst, rygg och överarmar samt för större eller utbredda hudförändringar. Behandlingen utförs under kontrollerade former på kliniken av sjukvårdspersonal.

För vilka hudförändringar kan man använda PDT?

PDT är godkänt för behandling av aktiniska keratoser, skivepitelcancer in situ (Bowens sjukdom) samt basaliom där annan behandling ej anses lämplig.

Hur går behandling med fotodynamisk terapi till?

Behandlingen steg för steg

1. Hudförändringen förbehandlas genom att fjäll och skorpor avlägsnas och ytan ruggas upp. Detta underlättar för kräm och ljus att tränga ned till alla delar av hudförändringen.

2. Metvix kräm appliceras på hudförändringen och lite in på den angränsande huden. Krämen innehåller ett ämne som gör att de förändrade cellerna blir ljuskänsliga.

3. Området täcks med ett tättslutande förband och du får nu vänta i 3 timmar medan krämen verkar.

4. Efter 3 timmar avlägsnas förbandet samt krämen och det behandlade området exponeras för rött ljus under ca 10 minuter. För att skydda ögonen från det intensiva ljuset erbjuds skyddsglasögon.

När området belyses inträffar en fotokemisk reaktion och tumörcellerna förstörs. Den friska omkringliggande huden påverkas inte då Metvix kräm som används enbart angriper de sjuka cellerna.

Under själva ljusbehandlingen kan en värmekänsla och varierad smärta uppstå.

Efter ljusexponeringen är behandlingen färdig. För att skydda huden mot ytterligare ljusexponering (dagsljus) sätter man ofta på ett förband som kan tas av på kvällen.

Efter behandlingen

Efter behandlingen blir huden röd och efter någon till några dagar kan blåsor och sår bildas. Såren kan vid behov skyddas med torra kompresser eller plåsterförband. Huden kan också bli svullen, vilket syns särskilt tydligt i ansiktet. Därefter bildas sårskorpor och området läker successivt varvid även rodnaden klingar av. Hela sår läkningsproceduren tar ca 1–3 veckor.

Behandlingsområdet bör skyddas mot solljus under behandlingsdagen och närmast påföljande dagar. Du kan använda en mjukgörande lotion om huden känns torr och kyla (cold-pack eller isbitar i handduk) kan lindra eventuell smärta i efterförloppet. Rengöring sker bäst med enbart vatten. Att duscha går bra, men undvik att bada och basta tills såren läkt.

- ! **Du bör nu börja fundera över hur du kan ändra dina solvanor framöver.**
- **Läs mer på nästa sida.**

Patient med aktinisk keratos

Patient 3 månader efter behandling med PDT

Patient med BCC och AK

Patient 3 månader efter behandling med PDT

Förebygga hudcancer

Aktiniska keratoser, basaliom och skivepitelcancer in situ (Bowens sjukdom) är framför allt orsakade av UV-ljus. Om du redan har haft hudcancer eller om du har aktiniska keratoser löper du förhöjd risk att få nya skador. Det är därför viktigt att skydda sig mot solens strålar.

Solråd

Planera utomhusaktiviteter så att du undviker att utsätta dig för UV-ljus när UV-strålningen är som starkast (ungefär mellan klockan tio och fyra). För att skydda dig mot solen använd skyddande kläder i tätvävt tyg, solglasögon samt en bredbrättad hatt. På hudområden som inte täcks av kläder och som kommer att utsättas för UV-ljus är det viktigt att använda ett effektivt skydd mot både UVB- och UVA-strålning.

UVA- och UVB-skydd

Actinica Lotion® är en medicinteknisk produkt som är speciellt framtagen för personer som löper ökad risk

att utveckla aktiniska keratoser och skivepitelcancer.

En klinisk studie med Actinica Lotion visade vid regelbunden användning under observationstiden på 2 år¹:

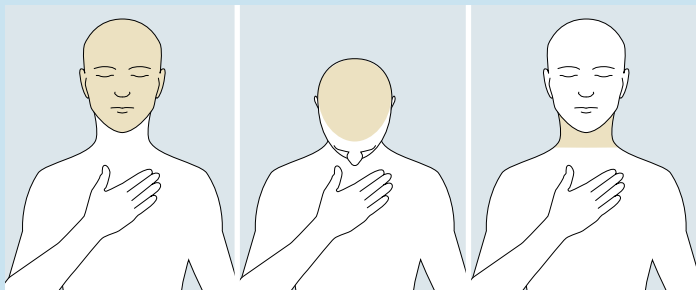
- 53 procents minskning av aktiniska keratoser
- ingen utveckling av ny invasiv skivepitelcancer

Genom dess kombination av kemiska filter ger Actinica Lotion ett högeffektivt skydd mot både UVB- och UVA-strålning och uppfyller kraven för "mycket högt UV-skydd", vilket är den högsta klassningen som finns.

Standardiserade pumpar för rätt dosering av Actinica Lotion (0,46 gram per pumptryckning)

Doseringschema för Actinica Lotion:

Ansikte inkl öron:
Minst två pumptryckningar

Hårlös skalp:
Minst en pumptryckning

Hals:
Minst en pumptryckning

När ska Actinica Lotion användas?

För bästa skydd ska Actinica Lotion appliceras varje morgon på hudområden som kommer att utsättas för UV-ljus och inte täcks av lämpliga kläder. Actinica Lotion ska användas varje dag, som en del av din dagliga rutin, dvs även dagar då solen inte skiner.

Actinica Lotion bör appliceras innan du utsätter dig för UV-ljus. Om du ska använda kosmetika bör du vänta en stund så att Actinica Lotion hinner tränga in i huden ordentligt innan du applicerar andra produkter.

Actinica Lotion ger ett mycket effektivt skydd i många timmar, men man bör aldrig överexponera huden för solens strålar. Rätt applicerad bidrar Actinica Lotion till att förebygga skador från UV-strålning men det innebär inte att du

kan använda produkten i syfte att kunna förlänga dina utomhusvistelser.

Hur och var ska Actinica Lotion appliceras?

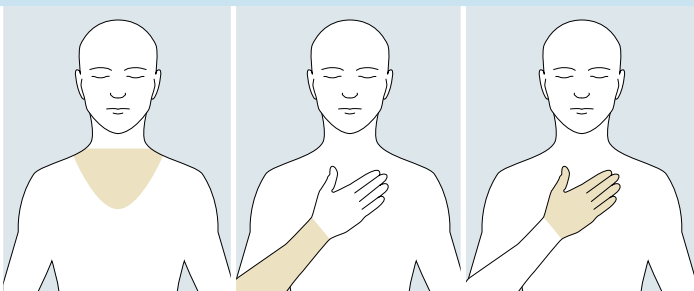
Se till att applicera rätt dos Actinica Lotion enligt doseringsschemat om du vill ha ett högeffektivt skydd av huden. För att göra det enkelt och säkert att använda Actinica Lotion har den en doseringspump som visar hur många pumphtryckningar du behöver för varje del av kroppen (se bild nedan). Varje pumphtryckning ger alltid samma mängd Actinica Lotion, vilket gör att du kan vara säker på att doseringen blir rätt och skyddet av huden därmed så effektivt som möjligt.

SPF50+

Mer information om Actinica Lotion finns på www.actinica.se

Urringning:
Minst en pumphtryckning

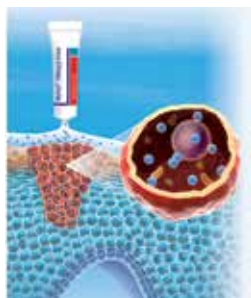
Varje underarm:
Minst två pumphtryckningar

Ovansidan av varje hand:
Minst en pumphtryckning

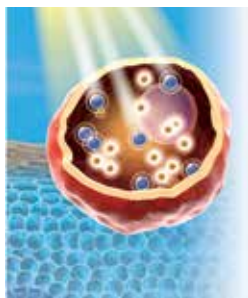
Referens: I. Ulrich C et al. Prevention of non-melanoma skin cancer in organ transplant patients by regular use of a sunscreen: a 24 months, prospective, case-control study. Br J Dermatol 2009;161:78-84.

Vad är fotodynamisk Metvixbehandling?

Fotodynamisk behandling benämns även PDT som är en förkortning av photodynamic therapy.

Metvix kräm är en behandling som specifikt går in i och förstör framför allt skadade hudceller. Behandlingen används för specifika lesioner eller för områden i till exempel ansiktet och på skalpen.

När krämen stryks på huden omvandlas den aktiva substansen till protoporfyrin IX; ett ljuskänsligt ämne som reagerar vid belysning med rött ljus. Under den 3-timmarsperiod du väntar kommer krämen omvandlas till protoporfyriner i de skadade cellerna. När huden belyses med rött ljus reagerar protoporfyrinerna och de skadade cellerna förstörs.

Tid för applicering av Metvix: _____

Tid att återkomma för belysning med rött ljus: _____

Innehållet i denna broschyr är granskat av Mikael Tarstedt, överläkare, verksamhetschef, Hudmottagningen Karlskoga lasarett

Galderma Nordic AB, Seminariegatan 21, 752 28 Uppsala
Tel 018-444 03 30, fax 018-444 03 35, www.galdermanordic.com, nordic@galderma.com